

การประเมินผลการเรียนรู้แบบประสบการณ์ตรงในเรื่องวัฒนธรรมอีสานและสุขภาพ ของนิสิตเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Self-learning Evaluation from Direct Experience in Isan Culture and Health among Pharmacy Students, Mahasarakham University

พุดพิงศ์ สักยวงศ์ทิพย์^a

ชนัดดา พลอยเลื่อมแสง^a

a คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

บทคัดย่อ

การเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นหัวใจของการศึกษา การวิจัยเชิงพรรณนาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลการเรียนรู้แบบประสบการณ์ตรงจากแหล่งเรียนรู้จริง ในเรื่องวัฒนธรรมอีสานและสุขภาพ ของนิสิตเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เก็บข้อมูลจากนิสิตชั้นปีที่ 2 จำนวน 41 คน ที่เข้าร่วมโครงการศึกษาเรียนรู้แบบบูรณาการในเรื่องวัฒนธรรมอีสานและสุขภาพ ประกอบการศึกษารายวิชาสังคมและพฤติกรรมศาสตร์ ระหว่างวันที่ 26 -27 กุมภาพันธ์ 2548 ณ แหล่งเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรม จังหวัดสกลนครและนครพนม เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ และตรวจสอบความเที่ยงได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค (α Cronbach) เท่ากับ 0.8761 ผลการศึกษาพบว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ในระดับมากถึงมากที่สุดร้อยละ 89.7 และมีความคิดเห็นที่ดีต่อการเรียนรู้แบบประสบการณ์ตรง อาทิ อยากให้มีการจัดการเรียนรู้แบบนี้ให้กับนิสิตรุ่นต่อไป (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.49) จะนำข้อมูลเรื่องราวและประสบการณ์ที่ได้รับไปเล่าให้บุคคลอื่นฟัง (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.41) ข้อมูลที่ได้จากการศึกษานี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาเนื้อหาและกระบวนการเรียนการสอนในเรื่องวัฒนธรรมอีสานและสุขภาพให้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในรายวิชาอื่นๆ ต่อไป

Abstract

Student-centered learning is a crucial part of education. This descriptive study aimed to evaluate student's self-learning from direct experience in the real-life settings about Isan cultures and health among pharmacy students of Mahasarakham University. Data were collected from 41 of the second year students who joined in the project of an integrative learning between Isan cultures and health during 26th - 27th February 2005 at real-life settings, SakonNakorn and Nakornpranom Province. This project was a part of social and behavioral science course. The study instrument was a questionnaire that was assessed the content validity by experts. It showed the reliability with alpha Cronbach coefficient of 0.8761. The results revealed

that students demonstrated their self learning and 89.7 % of students showed high to highest satisfaction level in their self-learning. They would also like to have their junior students to participate in this project (mean score=4.49). They want to inform and tell their direct experiences to other persons (mean score=4.41). These results will not only be the basic information to improve the content and teaching method about Isan culture and health but also to be a model for applying in other courses.

Keywords: Student-centered learning, Isan culture, Health, Pharmacy

ความเป็นมาและความสำคัญ

รูปแบบที่เหมาะสมในการจัดกระบวนการเรียนรู้จะทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบวิชาชีพและการดำเนินชีวิตในอนาคต ภายใต้หลักการของการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 มาตรา 22 ที่ยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาที่พึงต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาอย่างเป็นธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

การนำทฤษฎีของการเรียนรู้มาบูรณาการเข้ากับวิธีการประเมินผล จะช่วยให้เห็นประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนชัดเจนมากยิ่งขึ้น การประเมินผลซึ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้เพียงอย่างเดียววันนั้นยังไม่เพียงพอ การวัดทางด้านเจตคติและความพึงพอใจร่วมด้วยจะช่วยให้มองเห็นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการทำงาน และกระบวนการแก้ปัญหาของผู้เรียนชัดเจนมากขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, อวพรและสวุมล 2547) การศึกษารุ่นนี้ได้พัฒนาเครื่องมือที่สามารถประเมินผลระดับการเรียนรู้ เจตคติ ความพึงพอใจ และการรับรู้ถึงประโยชน์จากกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยใช้การเรียนรู้แบบประสบการณ์ตรงจากแหล่งเรียนรู้จริงร่วมกับการถ่ายทอดองค์ความรู้ และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้เชี่ยวชาญในท้องถิ่น

สุขภาพ โครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกัน การนำเสนอเนื้อหาองค์ความรู้เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในเรื่องสุขภาพของประชาชนในชุมชน จำเป็นต้องเข้าใจความเป็นมาทางด้านวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนในชุมชนนั้นๆ ร่วมด้วย เพื่อให้ผู้เรียนสามารถบูรณาการระหว่างองค์ความรู้ที่ได้รับจากห้องเรียนและสิ่งที่เป็นจริงในชุมชนและสังคมได้

หลักสูตรเภสัชศาสตรบัณฑิตของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญประการหนึ่ง คือ มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยสามารถบูรณาการองค์ความรู้ทางด้านยาและสุขภาพเข้ากับวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมของประชาชนในท้องถิ่นได้ ดังนั้นนิสิตเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงต้องผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการเกี่ยวกับวัฒนธรรมอีสานและสุขภาพ โครงการศึกษาเรียนรู้แบบบูรณาการในเรื่องวัฒนธรรมอีสานและสุขภาพได้จัดทำขึ้นเมื่อวันที่ 26 -27 กุมภาพันธ์ 2548 ณ แหล่งเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรม จังหวัดสกลนครและนครพนม เพื่อให้ นิสิตเภสัชศาสตร์ชั้นปีที่ 2 ได้สัมผัสแหล่งเรียนรู้จริงและทำความเข้าใจในเรื่องดังกล่าว อันนำไปสู่กระบวนการเรียนรู้ที่ยั่งยืนต่อไป การศึกษารุ่นนี้ต้องการประเมินผลการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบประสบการณ์ตรงในเรื่องดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อพัฒนาเครื่องมือที่สามารถประเมินผลระดับการเรียนรู้ ความพึงพอใจ และการรับรู้ถึงประโยชน์จากการเรียนรู้
2. เพื่อประเมินผลการเรียนรู้แบบประสบการณ์ตรงของนิสิตที่เข้าร่วมโครงการศึกษาเรียนรู้แบบบูรณาการในเรื่องวัฒนธรรมอีสานและสุขภาพ

รูปแบบงานวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive study) เพื่อประเมินผลการเรียนรู้แบบประสบการณ์ตรงจากแหล่งเรียนรู้จริง กลุ่มตัวอย่าง คือนิสิตเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ชั้นปีที่ 2 ที่เข้าร่วมโครงการศึกษาเรียนรู้แบบบูรณาการในเรื่องวัฒนธรรมอีสานและสุขภาพ ประกอบในรายวิชาสังคมและพฤติกรรมศาสตร์ โดยวัตถุประสงค์ของโครงการ คือ ให้นิสิตได้เรียนรู้แบบบูรณาการในเรื่องสุขภาพและวัฒนธรรมอีสาน จากแหล่งเรียนรู้จริงด้วยประสบการณ์ตรง

รูปแบบของประสบการณ์ตรง

การจัดการเรียนรู้ ณ แหล่งเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่สำคัญของภาคอีสาน ได้แก่ พระธาตุนารายณ์เจงเวง พระธาตุเชิงชุม พระธาตุศรีโคตรบูรณ์ หนองหานหลวง วัดป่าสุทธาวาส จังหวัดสกลนคร พระธาตุพนมและชุมชนบ้านนาจอก จังหวัดนครพนม โดยเชื่อมโยงรูปแบบของสถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของผู้คน บูรณาการกับสุขภาพด้วยการถ่ายทอดความรู้และเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญในท้องถิ่น

เครื่องมือในการวิจัยและการทดสอบเครื่องมือ

เครื่องมือในการศึกษานี้ คือ แบบสอบถามเพื่อประเมินผลการเรียนรู้ ความพึงพอใจ และการรับรู้ถึงประโยชน์จากการเรียนรู้แบบประสบการณ์ตรง ประกอบด้วยคำถาม 10 ข้อ ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) จากอาจารย์ผู้ดูแลกระบวนการวิชาสังคมและพฤติกรรมศาสตร์จำนวน 2 ท่าน และทำการตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือ (Internal Consistency Reliability) พบว่า ให้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าครอนบัค (α Cronbach) รวมเท่ากับ 0.8761 และรายข้อ ดังตารางต่อไปนี้

คำถาม	Cronbach's coefficient
ข้อที่ 1	0.7098
ข้อที่ 2	0.6676
ข้อที่ 3	0.5772
ข้อที่ 4	0.5701
ข้อที่ 5	0.5303
ข้อที่ 6	0.6314
ข้อที่ 7	0.8084
ข้อที่ 8	0.6265
ข้อที่ 9	0.5058
ข้อที่ 10	0.4528

ผลการศึกษา

มีนิสิตที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 39 คน จากผู้เข้าร่วมโครงการทั้งหมด 41 คน คิดเป็นร้อยละ 95.1 นิสิตที่เข้าร่วมโครงการให้คะแนนความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ครั้งนี้ ในระดับมากถึงมากที่สุด ร้อยละ 89.7 ดังแสดงในตารางที่ 1 ส่วนความคิดเห็นของนิสิตต่อการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงเป็นรายข้อ แสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 1 ระดับคะแนนความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ของนิสิต (N=39)

ระดับความพึงพอใจ	จำนวนนิสิต (คน)	ร้อยละ
พึงพอใจมากที่สุด	13	33.3
พึงพอใจมาก	22	56.4
พึงพอใจปานกลาง	4	10.3

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของนิสิตจำแนกตามข้อคำถามความคิดเห็นเป็นรายชื่อ

ข้อความ	จำนวน (ร้อยละ)				ค่าเฉลี่ย ±SD*
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	
1. ฉันรู้สึกประทับใจการเดินทางมาเรียนรู้ครั้งนี้	16 (41.0)	20 (51.3)	3 (7.7)	0	4.33±0.62
2. การเดินทางมาครั้งนี้ทำให้ฉันได้เรียนรู้ และพัฒนาตนเอง	8 (20.5)	26 (66.7)	5 (12.8)	0	4.08±0.58
3. การเดินทางมาครั้งนี้ทำให้ฉันได้พัฒนาสติปัญญา และองค์ความรู้	8 (20.5)	23 (59.0)	8 (20.5)	0	4.00±0.65
4. ฉันตั้งใจว่าจะเดินทางมาเรียนรู้วัฒนธรรม เช่นนี้อีก	11 (28.2)	20 (51.3)	6 (15.4)	2 (5.1)	4.03±0.81
5. ฉันจะนำข้อมูล เรื่องราวและประสบการณ์ที่ได้รับจากการเดินทางครั้งนี้ไปเล่าให้กับคนที่ฉันรักฟัง	20 (51.3)	15 (38.5)	4 (10.3)	0	4.41±0.68
6. ฉันพึงพอใจกับการพัฒนาทางด้านจิตใจและการรับรู้เชิงศิลปวัฒนธรรมจากการเดินทางครั้งนี้	13 (33.3)	22 (56.4)	4 (10.3)	0	4.23±0.63
7. ฉันอยากให้มีการจัดการเดินทางมาเรียนรู้แบบนี้ให้กับรุ่นน้อง	23 (59.0)	12 (30.8)	4 (10.3)	0	4.49±0.68
8. คุณค่าและประโยชน์จากการเดินทางครั้งนี้สามารถนำไปใช้กับตนเองได้	5 (12.8)	32 (82.1)	2 (5.1)	0	4.08±0.42
9. การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม ทำให้ฉันรู้สึกซาบซึ้งต่อภูมิปัญญาและอารยธรรมของบรรพบุรุษ	13 (33.3)	24 (61.5)	2 (5.1)	0	4.28±0.56
10. การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม นำไปสู่ความเข้าใจเกี่ยวกับ “สุขภาพ”	5 (12.8)	24 (61.5)	10 (25.6)	0	3.87±0.61

* SD = ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

จากคะแนนเฉลี่ยรายชื่อ สามารถจัดอันดับความคิดเห็นที่ดีต่อการเรียนรู้แบบประสบการณ์ตรง 5 อันดับแรกได้ดังนี้

อันดับที่ 1 ฉันอยากให้มีการจัดการเดินทางเรียนรู้แบบนี้ให้กับรุ่นน้อง

อันดับที่ 2 ฉันจะนำข้อมูล เรื่องราวและประสบการณ์ที่ได้รับจากการเดินทางครั้งนี้ไปเล่าให้กับคนที่ฉันรักฟัง

อันดับที่ 3 ฉันรู้สึกประทับใจในการเดินทางมาเรียนรู้ครั้งนี้

อันดับที่ 4 การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม ทำให้ฉันรู้สึกลึกซึ้งต่อภูมิปัญญาและอารยธรรมของบรรพบุรุษ

อันดับที่ 5 ฉันพึงพอใจกับการพัฒนาทางด้านจิตใจและรับรู้เชิงศิลปวัฒนธรรมจากการเดินทางครั้งนี้

จากผลการประเมินแสดงให้เห็นว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบประสบการณ์ตรงช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ สร้างความเข้าใจ และเกิดแนวคิดเชิงบูรณาการให้กับนิสิตได้อย่างชัดเจน

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาเพื่อประเมินผลการเรียนรู้แบบประสบการณ์ตรงของนิสิตเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ชั้นปีที่ 2 ครั้งนี้ พบว่า การเรียนรู้โดยการไปสัมผัสแหล่งเรียนรู้จริง และการได้รับประสบการณ์ตรง ผ่านกระบวนการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์จากผู้เชี่ยวชาญในท้องถิ่นช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของนิสิตได้เป็นอย่างดี และช่วยให้นิสิตมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ของตนเองอันนำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้สติปัญญา และพัฒนาตนเองในระดับที่ดีขึ้นมาก ทั้งการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นนี้นิสิตมีความตั้งใจที่จะนำไปเผยแพร่ต่อไป อันแสดงถึงความพึงพอใจและรับรู้ประโยชน์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน สอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

(พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ผลการวิจัยของสงบ ประเสริฐพันธุ์ และระพีพร โพธิ์ศรี (สงบ และระพีพร, 2543) และรายงานปฏิรูปการศึกษาไทยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) ที่เน้นการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและยุทธวิธีการเรียนรู้ข้อมูลจากนอกห้องเรียนที่นิยมใช้ในการเรียนการสอนด้านสังคมศาสตร์ ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจรณ์ญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดใคร่ครวญ และมีวิสัยทัศน์ สามารถเผชิญสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นความรู้ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและจำเป็นจะต้องแสวงหาความรู้อยู่ตลอดเวลา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2548)

จากผลการศึกษาครั้งนี้แสดงถึงคุณค่าของรูปแบบหรือยุทธวิธีการจัดการเรียนรู้แบบประสบการณ์จริงโดยตรง พิจารณาจากระดับความพึงพอใจ และแนวทางการนำผลการเรียนรู้ไปใช้ เช่น การจะนำข้อมูลและความรู้ที่ได้รับไปเล่าให้คนที่รักฟังหรือความต้องการให้รุ่นน้องได้เรียนรู้ในรูปแบบนี้เช่นเดียวกัน เป็นต้น ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ความเข้าใจการบูรณาการที่มีประสิทธิภาพและนำไปสู่การพัฒนาบัณฑิตให้มีคุณภาพและมีคุณค่าต่อสังคมต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการประเมินในข้อ 10 พบว่า นิสิตบางส่วนยังไม่สามารถบูรณาการระหว่างวิถีชีวิตด้านวัฒนธรรมกับสุขภาพได้ชัดเจน เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการนี้ ในครั้งต่อไปจึงควรมีการสร้างความรู้เชื่อมโยงไปสู่เรื่องของสุขภาพให้มากยิ่งขึ้นเพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนและสามารถบูรณาการได้อย่างสมบูรณ์ อีกทั้งการถ่ายทอดประสบการณ์จากรุ่นพี่สู่รุ่นน้อง จะ

ช่วยเสริมความเข้าใจและการรับรู้ของรุ่นน้องได้มากยิ่งขึ้น
ดังนั้น ในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป ถ้าสามารถจัดให้
รุ่นพี่ที่ผ่านกิจกรรมนี้มาแล้วมีส่วนร่วมในโครงการ จะ
เพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของนิสิตได้มากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

โครงการศึกษาเรียนรู้แบบบูรณาการในเรื่อง
วัฒนธรรมอีสานและสุขภาพครั้งนี้ได้รับการสนับสนุน
ทุนบางส่วนจากเครือข่ายเภสัชศาสตร์เพื่อการสร้างเสริม
สุขภาพ (คภ.สสส) จึงขอขอบพระคุณ มา ณ ที่นี้

เอกสารอ้างอิง

แนวทางจัดการศึกษา. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ. 2542 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.
2545.
กระทรวงศึกษาธิการ. เสนอพิจารณาวัตรกรรมการเรียน
การสอน. <http://www.ipst.ac.th/sites/ipput.shtml>. หน้า 1 สืบค้นเมื่อ สิงหาคม
2548.

อวยพร เรืองตระกูล และสุวิมล ว่องวานิช. งานวิจัย
เรื่องการประเมินผลการปฏิรูปการเรียนรู้ตาม
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542:
การประเมินผลด้านผู้เรียน. พ.ศ. 2547

สงบ ประเสริฐพันธุ์ และระพีพันธ์ โพธิ์ศรี. การวิจัย
เรื่องผลกระทบของพระราชบัญญัติการศึกษา
แห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มีต่อบทบาทของภาควิชา
บริหารการศึกษาในการปฏิรูปการบริหารและ
การจัดการศึกษา. สำนักงานคณะกรรมการการ
ศึกษาแห่งชาติ พศจิกายน พ.ศ. 2543

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. สร้าง
วัฒนธรรมการเรียนรู้ มุ่งผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง.
รายงานปฏิรูปการศึกษาไทย ปีที่ 2 ฉบับที่ 22
ประจำวัน 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2543

กระทรวงศึกษาธิการ. สารและมาตรฐานการเรียนรู้
กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม. <http://www.aksorn.com/Document/sco.doc> 4. หน้า
ที่ 1. สืบค้นเมื่อ สิงหาคม 2548